

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ»

Студентки 2 курсу, 1м групи,
спеціальності 072

«Фінанси, банківська справа
та страхування»
спеціалізації «Державні та муніципальні
фінанси»

Іванової
Катерини Петрівни

Науковий керівник
д.е.н., доцент

Пасічний
Микола Дмитрович

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

Макогон
Валентина
Дмитрівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки
України

Чугунов
Ігор Якович

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Економічна сутність та роль видатків бюджету як інструменту реалізації соціально-економічного розвитку 6

1.2. Досвід планування видатків бюджету у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою 11

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ УКРАЇНИ

2.1. Склад видатків Державного бюджету України 17

2.2. Аналіз видаткової частини державного бюджету 20

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

3.1. Пріоритети бюджетної політики у сфері видаткової частини бюджету 29

3.2. Шляхи підвищення ефективності використання видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного зростання 37

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 47

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 51

ДОДАТКИ 58

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан соціально-економічного розвитку країни потребує дієвих інституційних та економічних перетворень задля сприяння зростання вітчизняної економіки, становлення належного рівня соціального забезпечення населення. З метою зміцнення стійкості фінансово-бюджетної системи, створення передумов для сталого економічного розвитку важливим є підвищення ефективності використання бюджетних коштів при реалізації соціально-економічних програм, що вимагає застосування виважених фінансових підходів до формування дієвих механізмів управління бюджетними видатками. Важливим є розуміння сутності видатків у системі бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку країни, видатки бюджету є тим фінансовим ресурсом, який спроможний суттєво покращити соціально-економічний стан країни, ефективне управління ними має спиратися на науково-обґрунтовані положення та результати проведених досліджень, що посилять їх вплив на суспільний розвиток, створить умови для підвищення керованості економічними та соціальними процесами в країні, сприятиме підвищенню рівня і якості життя населення.

Питанням формування видатків бюджету та їх впливу на соціально-економічний розвиток країни присвячені праці вітчизняних вчених: О. Василюк, В. Гейця, А. Даниленка, І. Запатріної, М. Кужелева, О. Кириленко, В. Лагутіна, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луніної, І. Лютого, А. Мазаракі, В. Макогон, В. Опаріна, Д. Полозенка, М.Пасічного, Ю.Радіонова, О. Самошкіної, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Метою роботи є розкриття та удосконалення теоретичних засад системи видатків бюджету як інструменту забезпеченні соціально-економічного розвитку країни.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність та роль видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного розвитку;

- узагальнити та систематизувати досвід планування видатків бюджету у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою;
- здійснити аналіз складу видатків Державного бюджету України;
- здійснити аналіз видаткової частини державного бюджету;
- обґрунтувати пріоритети бюджетної політики у сфері видаткової частини бюджету;
- визначити шляхи підвищення ефективності використання видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного зростання.

Об'єктом дослідження є система планування видатків бюджету.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування системи видатків бюджету.

Методи дослідження. Системний та структурний методи використано при розкритті економічної сутності та ролі видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного розвитку. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід планування видатків бюджету. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування обґрунтовано напрями підвищення ефективності видаткової частини державного бюджету.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти у сфері видаткової частини бюджету, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи розкрито у статті за темою «Видатки бюджету як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку країни» та опубліковано у збірнику наукових праць студентів заочної форми навчання Київського національного торговельно-економічний університету.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення дослідження.

У першому розділі досліджено теоретичні засади планування видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного розвитку. Розкрито економічну сутність та роль видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного розвитку. Узагальнено та систематизовано досвід планування видатків бюджету у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

У другому розділі розкрито систему державних видатків України. Досліджено склад видатків Державного бюджету України. Здійснено аналіз видаткової частини державного бюджету.

У третьому розділі обґрунтовано напрями підвищення ефективності видаткової частини державного бюджету України. Обґрунтовано пріоритети бюджетної політики у сфері видаткової частини бюджету. Визначено шляхи підвищення ефективності використання видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного зростання.

У висновках здійснено теоретичне узагальнення представленого в дослідженні матеріалу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Економічна сутність та роль видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного розвитку

Економічна сутність бюджетних видатків полягає в необхідності вирішення вагомих завдань соціально-економічного розвитку країни. Структура бюджетних видатків обумовлена рівнем соціально-економічного розвитку країни, системою взаємозв'язків бюджету з суб'єктами національної економіки, завданнями, функціями держави, адміністративно-територіальним устроєм.

Державою використовуються видатки бюджету як вагомий інструмент реалізації фінансової політики, забезпечується економічне зростання, відповідні соціальні гарантії населення, удосконалення структури суспільного виробництва. Формування видатків бюджету заслуговує відповідної уваги виходячи з необхідності підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами держави в умовах їх обмеженості та досягнення запланованих економічних та соціальних показників. Перспективне прогнозування та планування бюджетних видатків впливає на обґрунтованість показників соціально-економічного розвитку країни. Важливим є визначення напрямів розвитку системи формування бюджетних видатків, враховуючи провідний досвід країн з розвинутою та трансформаційною економікою. З метою посилення результативності використання бюджетних коштів потребують удосконалення відповідні фінансові інституції та механізми [76].

Плануючи бюджетні витрати, держава (або регіон) керує усім бюджетним процесом. Тут принагідно підкреслити, що плануються видатки відповідно до бюджетної класифікації групування видатків і доходів по галузях та видах витрат, така класифікація має бути науково обґрунтованою, і це є запорукою

оптимального складання усіх бюджетів. Хоча в умовах ринкової економіки всі бюджети самостійні — від державного до сільського, однак планування і доходів, і видатків різних ланок бюджетної системи зберігається, бо інакше не можна збалансувати різні бюджети. Це здійснюється за рахунок встановлення регулюючих джерел джети. Це здійснюється за рахунок встановлення регулюючих джерел державних доходів бюджету, або дотацій, субвенцій, відповідно зберігається й залежність нижчестоячих бюджетів від вищестоящих, бо останні встановлюють норматив відрахувань від загальнодержавних доходів. Заслуговує на увагу і думка науковців про збереження до повного переходу на ринкову економіку системи централізації бюджетних коштів, яка існувала досі, щоб через бюджет керувати економічним і соціальним розвитком, чітко проводити лінію на стабілізацію економіки і вихід із кризи.

Формування видатків бюджету повинно здійснюватися із врахуванням циклічності економічного розвитку, необхідності забезпечення достатнього рівня інституційних перетворень економічного середовища, використання дієвих бюджетних механізмів, інтеграції у бюджетний процес середньострокового бюджетного планування на рівні головних розпорядників бюджетних коштів, удосконалення системи моніторингу ефективності бюджетних програм.

Формування бюджетних видатків у системі державного регулювання суспільного розвитку потребує врахування в процесі прогнозування та планування видаткової частини бюджету показників, динаміка яких визначає особливості формування бюджетних видатків соціального спрямування у перспективі. Якість управлінських рішень формується під впливом суспільного середовища в якому розвиваються соціально-економічні відносини. Дієві управлінські рішення забезпечують якісне планування і ефективне використання бюджетних видатків у системі регулювання соціально-економічного розвитку країни. У бюджетній політиці у сфері видатків знаходять відображення пріоритетні напрями використання бюджетних коштів, які спрямовані на забезпечення економічного зростання, макроекономічну збалансованість.

Основна регулююча роль видатків бюджету полягає у перерозподілі валового внутрішнього продукту між сферами економічної діяльності, адміністративними одиницями країни, соціальними групами населення для забезпечення дієвості соціально-економічного розвитку. Призначення бюджетних видатків сприяє задоволенню важливих потреб суспільства у розвитку економіки і соціальної сфери, державного управління, оборони, забезпечення громадського порядку, безпеки держави тощо. Основними передумовами досягнення якісного рівня здійснення державного регулювання є виваженість підходів при формуванні бюджетних видатків, що сприятимуть реалізації основних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. Доцільним є планування бюджетних програм та суспільних послуг, які відповідають встановленим пріоритетам держави, є найбільш ефективними та дієвими, спроможними забезпечувати економічну стійкість у довгостроковій перспективі. На процес формування видаткової частини бюджету, яка є одним з основних елементів системи бюджетного регулювання, перш за все, впливає дохідна частина бюджету та показник дефіциту (профіциту) бюджету. Завданнями держави в умовах економічного спаду є підтримка бюджетних видатків на постійному рівні, по можливості їх збільшення. В умовах обмеженості фінансових ресурсів бюджету в першу чергу відбувається фінансування заходів соціального характеру, проте направлення коштів бюджету на видатки розвитку надає можливість забезпечувати позитивний вплив на економічне зростання у перспективі та як наслідок збільшення доходів та видатків бюджету [76].

Важливою функцією державного управління і забезпечення ефективності бюджетних видатків є фінансовий контроль, який допомагає органам державного управління встановити фінансово-економічне становище у підпорядкованих організаціях, тим самим забезпечувати ефективність управління та використання бюджетних видатків, що є важливою складовою бюджетного регулювання економічними та соціальними процесами в країні. Фінансовому контролю належить визначальне місце в реалізації видаткової політики держави, який

забезпечує додержання фінансової дисципліни усіма учасниками бюджетних відносин. Дієвий державний фінансовий контроль забезпечує економність та ефективність бюджетних видатків. Доцільним є запровадження комплексного підходу із застосуванням надійного інструментарію підвищення ефективності державного фінансового контролю. Зміна парадигми контролю щодо недопущення бюджетних порушень, потребує змін у методах і формах роботи контролюючих органів. Необхідно створити прозору систему проходження усіх стадій бюджетного процесу для підвищення якості контролю, налагодити механізм вчасного запобігання виникнення бюджетних порушень, що позитивно вплине на результативність управління та використання бюджетних видатків.

Бюджетні видатки повинні забезпечувати економічне зростання, вирішення проблем бідності, створення нових робочих місць, збільшення доходів громадян, прожиткового мінімуму, середньої заробітної плати, розширення переліку доступних суспільних послуг. Ефективність бюджетних видатків має бути першочерговим завданням бюджетної політики, що надасть можливість сформуванню основи для стійкого економічного зростання, підвищення запасу стійкості соціально-економічного стану як у коротко-, так і в середньостроковій перспективі.

Проблеми ефективності управління та використання бюджетних видатків є актуальні для більшості країни, оскільки від результативності виконання бюджетних програм залежать темпи економічного зростання, ефективність реалізації бюджетної політики, ступінь досягнення стратегічних цілей. Результативне використання бюджетних коштів є вагомим інструментом впливу на динаміку економічного та соціального розвитку країни. Середньострокове планування видатків бюджету орієнтованого на результат з визначенням пріоритетів у економічній, соціальній політиці країни є важливим чинником економічного зростання, забезпечення ефективності реалізації економічної політики країни.

Питання посилення впливу видатків бюджету на соціально-економічний розвиток країни є актуальними для економік багатьох країн світу. Покращення

якісного рівня планування видаткової частини бюджету країни, посилення взаємозв'язку між витраченими ресурсами бюджету та отриманими результатами, підвищення ефективності від використаних бюджетних коштів, отримання максимального результату при мінімальних фінансових вкладеннях є важливими завданнями для країн з розвинутою та трансформаційною економікою. У Франції видатки бюджету представляються в розрізі основних напрямів бюджетної політики, які дістали назву - місії уряду. Створення нової місії є винятковою прерогативою уряду, за внутрішнім змістом місія є політичним поняттям, використовуваним в цілях стратегічного планування, і не є бюджетною програмою. У парламенті Франції видатки державного бюджету обговорюються і затверджуються саме по місіях, у межах яких законодавці мають право перерозподіляти видатки між програмами. В той же час первинним поняттям при формуванні програмного бюджету залишається бюджетна програма, а місії уряду служать для аналітичного упорядкування програм. Завдяки структурованості видатків бюджету за відповідними напрямами соціально-економічного розвитку, що відображено в місіях і програмах, бюджет став більш дієвим, прозорим для суспільства. Французька концепція виконання бюджетних програм базується на підвищенні ефективності видатків та вимірюється, зокрема такими показниками, як якість державних послуг, результативність та вплив на соціально-економічний розвиток країни від реалізації бюджетної програми.

Дієвість видатків бюджету визначається ступенем їх впливу та сприяння на вирішення завдань економічного та соціального розвитку країни в існуючих внутрішніх та зовнішніх умовах, виходячи з необхідності перерозподілу фінансових ресурсів для забезпечення соціальної справедливості, потребою забезпечувати певний рівень суспільних послуг, наявністю не у повній мірі ефективної системи державного управління, зокрема у сфері фінансів. Вагомим завданнями на даному етапі трансформаційних змін в економіці є визначення шляхів та засобів більш виваженого використання наявних фінансових ресурсів

з метою досягнення максимального ступеня задоволення існуючих потреб суспільного розвитку.

Таким чином, важливою умовою посилення впливу видаткової частини бюджету на соціально-економічний розвиток країни є розробка та запровадження обґрунтованих методів визначення обсягів і структури видатків бюджету, запровадження дієвого механізму оптимізації бюджетних програм, удосконалення порядків використання бюджетних коштів. Сукупність досягнутих результативних показників, що відповідають основним цілям та завданням бюджетних призначень з урахуванням обсягу здійснених видатків бюджету, дієвості інституційних перетворень розвитку суспільного середовища становить економічну сутність ефективності бюджетних видатків як складової системи державного регулювання соціально-економічного розвитку країни.

1.2. Досвід планування видатків бюджету у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою

Визначеною тенденцією протягом останніх десяти років у країнах із розвинутою та перехідною економікою є системні реформи в частині удосконалення бюджетного процесу, зокрема запровадження бюджетування, орієнтованого на результат, впровадження та удосконалення програмно-цільового методу формування видатків бюджету, запровадження системи оцінювання результативності бюджетних програм. Нові методи планування видатків бюджету мають в основі схожі принципи.

Програмно-цільовий метод планування бюджету визначається як система прийняття управлінських рішень щодо розподілу бюджетних ресурсів держави шляхом формування, виконання бюджетних програм, аналізу їх результативності на предмет досягнення поставлених цілей, отримання запланованого результату. Впровадження елементів бюджетування за результатом, програмно-цільового методу вимагали започаткування системного

реформування бюджетного, адміністративно-управлінського менеджменту, систем підзвітності і контролю [53].

На даний час у бюджетних відносинах Франції беруть участь президент, уряд, парламент, спеціальні уповноважені бюджетні установи: Національна кредитна рада, Банківська контрольна комісія, Економічна і соціальна рада. Консолідований бюджет країни складається із загальнодержавного бюджету, місцевих бюджетів, спеціальних рахунків казначейства, операцій тимчасового характеру, так званих приєднаних бюджетів.

Із введенням нового бюджетного законодавства посилилась роль парламенту: обговоренню підлягають всі видатки бюджету, за наслідками відбувається голосування в розрізі місій. Разом з тим, у роки, які передували початку реформування бюджетного процесу лише близько п'яти відсотків видатків бюджету виносило на голосування у парламент, решта видатків без обговорення автоматично попадали в закон про бюджет на відповідний рік єдиним пакетом.

Видатки бюджету представляються в розрізі основних напрямів бюджетної політики, які дістали назву - місії уряду. Створення нової місії є винятковою прерогативою уряду, за внутрішнім змістом місія є політичним поняттям, використовуваним в цілях стратегічного планування, і не є бюджетною програмою. Впровадження окремих складових бюджетної політики проводиться визначеними виконавцями – операторами, які є державними установами, що отримують субвенції на виконання державних функцій.

Французька концепція виконання бюджетних програм базується на підвищенні ефективності видатків та вимірюється, зокрема такими показниками ефективності, як якість державних послуг, результативність та вплив на соціально-економічний розвиток країни від реалізації бюджетної програми. У щорічних проектах результативності відображаються зведений бюджет програми, завдання виконавців, відповідні заходи, цілі, показники, сукупні обсяги, обґрунтування видів видатків бюджету. Керівник програми повинен звітувати про проведення видатків, забезпечити досягнення

визначених цілей, для чого використовуються три критерії: соціальної і економічної результативності, якості послуг і ефективності. Для оцінки якості практики оцінювання на початку дев'яностих років було запроваджено та введено відповідні стандарти; у двохтисячних роках ухвалено документ під назвою «Хартія оцінювання державних політик і програм» [53].

Сьогодні більшість країн ЄС надають допомогу іншим країнам у формі програм, спрямованих на досягнення конкретних результатів. Міжнародні фінансові організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, валютний фонд, Світовий банк, надають свої позики іншим країнам за відповідними програмами. Це, зокрема, програма розширеного фінансування (МФВ), програмні системні позики для реалізації конкретних проектів у різних галузях економіки (Світовий банк) тощо. Усі ці програми чітко окреслюють мету та очікувані результати від спрямування коштів у ту чи іншу галузь. Як показує досвід, такий підхід до фінансування проектів виявився досить ефективним, оскільки дає змогу проаналізувати ефективність використання коштів через порівняння отриманих результатів з очікуваними (запланованими), а також зіставити мету, на яку залучаються кошти, з кінцевими результатами від реалізації проекту.

Актуальним та корисним є досвід Канади у питаннях проведення бюджетної політики, та зокрема формуванні видаткової складової бюджету країни, зважаючи на наявність тривалої, багаторічної практики функціонування бюджетної системи в умовах бюджетування, орієнтованого на результат, та застосування моделі використання бюджетних ресурсів з одним із найвищих у світі ступенем економічної ефективності. До семидесятих років минулого століття видатки планувались на наступний бюджетний рік у залежності від досягнутого рівня попереднього базового року. Всі видатки уряду: заробітна плата, транспортні, канцелярські видатки чиновників, пенсія за віком тощо, затверджувались парламентом країни. Не встановлювався зв'язок між суспільними послугами, які надаються державними департаментами та видатками для цих департаментів. На рівні наукових кіл та суспільства

відмічались низка недоліків у існуючих правилах планування бюджету, зокрема: відсутність ефективності уряду у плануванні видатків бюджету та контролю парламенту за видатками; планування здійснювалось на один рік, та не ув'язувалось з соціально-економічною політикою, наслідками видаткової політики уряду у більш тривалій перспективі. Випадки дублювання функцій державними департаментами впливали на збільшення, дублювання або «непланову» відміну видатків в таких департаментах [68].

Таким чином, в Канаді завдяки постійному запровадженню все більш прогресивних технологій відбуваються системні зміни у сфері управління видатками бюджету. Ключовою особливістю є виваженість підходу уряду безпосередньо при формуванні основних пріоритетів соціально-економічного розвитку, плануються такі програми та суспільні послуги, які відповідають встановленим пріоритетам держави та суспільства, є найбільш ефективними, результативними, дієвими, спроможними забезпечувати стійкість у довгостроковій перспективі. Здійснюються системні оцінювання результативності програм видатків, стратегічні перегляди існуючих програм. Реформування у підходах державного управління видатками відбуваються постійно, як на технічному рівні, так і на персональному рівні – через підвищення відповідальності задіяних осіб державних органів, останній рівень більш складний у реформуванні.

Із кінця дев'яностих років у Великобританії запроваджено нову «Систему планування та контролю державних видатків», побудовану на наступних ключових принципах: відповідність довгостроковим, прозорим, розумним орієнтирам для управління державними фінансами в цілому; планування видатків у трьохрічній перспективі; акцентування не на вкладені ресурси, а на результати; надання більш якісних суспільних послуг з максимальною ефективністю. Із метою стабільного фінансування середньострокових програм та попередження збільшення видатків, ліміти видатків для кожного міністерства встановлюються на три роки. Сприяють реалізації намічених планів можливість перенесення невикористаних видатків на наступний рік та

впевненість у наявності необхідних фінансових ресурсів в трьохрічній перспективі. Для кожної із бюджетних програм, що реалізовується, затверджується кінцева мета, система кількісних індикаторів оцінки результативності. Невід'ємною складовою бюджетного процесу є регулярне проведення оцінок результативності поставлених цілей, яке використовується при підготовці бюджету на наступний трьох річний період.

Із метою покращення якості бюджетного процесу у США починаючи із шестидесятих років минулого століття запроваджувались різні моделі удосконалення управління програмами та шляхів прийняття бюджетних рішень, зокрема система планування – програмування – бюджетування, програмно-цільове управління, бюджетування на нульовій основі. Нововведення не знайшли поширення на загальнодержавному рівні, у тому числі і через відсутність законодавчих змін у процедурі затвердження бюджету, акцент здійснювався на контролі за використанням бюджетних коштів. Проте, поступові зміни у формуванні і виконанні бюджету, які відбувались на протязі років стали підґрунтям для запровадження бюджетування, орієнтованого на результат та сприяли створенню нової системи підзвітності.

Італійський уряд схвалив додаткову програму скорочення бюджетних витрат на 4,5 млрд євро. Цей захід дозволить відкласти підвищення податків на першу половину 2013 року. За підсумками засідання кабінету міністрів, яке тривало більше 6 годин, було ухвалено рішення зменшити кількість співробітників в держсекторі. Поступово кількість керівних посад зменшиться на 20%, а рядових співробітників - на 10%. "Наша мета - зменшити урядові витрати, зберігши в повному обсязі послуги, що надаються населенню. Вжиті заходи дозволяють перенести збільшення ПДВ на 2% на липень 2013 р., хоча раніше ми планували підняти його вже в жовтні цього року. "Обсяг витрат зменшиться на 10,5 млрд євро в 2013 р. і на 11 млрд євро в 2014 р. Також уряд зарезервував 2 млрд євро на відновлення інфраструктури після недавнього землетрусу.

Таким чином частка витрат центрального уряду у ВВП залишається порівняно стабільною: від 13 % у роки підйому до 15 % у роки кризи. Такі незначні розбіжності коливань обумовлені законодавчо встановленою межею кредитної бази фінансування витрат, що допускаються за рахунок залучення додаткових позик (емісія казначейських векселів і облігацій). Конституція ФРН обмежує щорічні кредитні запозичення федерації величиною інвестиційних витрат бюджету (так зване золоте правило державного боргу).

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ УКРАЇНИ

2.1. Склад видатків Державного бюджету України

Видатки Державного бюджету регламентуються відповідними законодавчими та нормативними актами — Бюджетним кодексом, Законом про Державний бюджет на поточний рік, Бюджетною класифікацією, іншими юридичними актами органів влади.

Починаючи з 2000 р. у Державному бюджеті, в його видатковій частині передбачаються два фонди — загальний і спеціальний.

У ст. 30 Бюджетного кодексу [6] передбачено, що видатки Державного бюджету включають бюджетні призначення, встановлені Законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією державних програм.

У Бюджетному кодексі передбачено чітке розмежування повноважень, а також механізм делегування повноважень між рівнями бюджетної системи.

Міжбюджетні відносини — це відносини між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України.

Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та бюджетними ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень.

Ст. 82 Бюджетного кодексу передбачає види видатків на здійснення повноважень, які мають фінансуватися з Державного бюджету. Це видатки на забезпечення конституційного ладу держави, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені цим кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню.

Держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідного передання бюджетних ресурсів у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України.

У ст. 87 перелічені державні програми, які мають фінансуватися з Державного бюджету.

До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки на: державне управління: законодавчу владу; виконавчу владу; Президента України; судову владу; міжнародну діяльність; фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення; національну оборону; правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави; освіту: спеціалізовані школи (у тому числі школи-інтернати), засновані на державній формі власності; загальноосвітні школи соціальної реабілітації; охорону здоров'я; соціальний захист та соціальне забезпечення: державні спеціальні пенсійні програми (пенсії військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби та членам їх сімей, пенсії військовослужбовцям та особам керівного і рядового складу органів внутрішніх справ, пенсії, призначені за іншими пенсійними програмами); державні програми соціальної допомоги (грошова допомога біженцям; компенсації на медикаменти; програма протезування; програми і заходи щодо соціального захисту інвалідів, у тому числі програми і заходи Фонду України соціального захисту інвалідів; відшкодування збитків, заподіяних громадянам; заходи, пов'язані з поверненням в Україну кримськотатарського народу та осіб інших національностей, які були незаконно депортовані з України; щорічна разова грошова допомога ветеранам Великої Вітчизняної війни); державну підтримку громадських організацій інвалідів і ветеранів, які мають статус всеукраїнських; державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї; державну підтримку молодіжних громадських організацій, на виконання

загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї; державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян; культуру і мистецтво; державні програми підтримки телебачення, радіомовлення, преси, книговидавання, інформаційних агентств; фізичну культуру і спорт; державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки; програми реставрації пам'яток архітектури державного значення; державні програми розвитку транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики; державні інвестиційні проекти; державні програми щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха; створення та поповнення державних запасів і резервів; обслуговування державного боргу; проведення виборів та референдумів; інші програми, які мають виключно державне значення.

Фінансування окремих програм економічного і соціального спрямування за місцем реалізації цих програм здійснюється через механізм міжбюджетних трансфертів.

Бюджетним кодексом передбачені таємні видатки. Це видатки на утримання органів державної влади, функціональне призначення яких — забезпечення національної безпеки. Вони включаються до Державного бюджету України без деталізації. Звіти про проведені таємні видатки розглядаються комітетами Верховної Ради України з питань бюджету, законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, боротьби з організованою злочинністю і корупцією, з питань національної безпеки і оборони. Окремі звіти про проведені таємні видатки розглядаються Верховною Радою України на закритому засіданні.

У Державному бюджеті [17] обов'язково передбачається резервний фонд бюджету.

Резервний фонд бюджету формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені при

складанні проекту бюджету. Порядок використання коштів із резервного фонду бюджету визначається Кабінетом Міністрів України.

Резервний фонд бюджету не може перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету.

Кабінет Міністрів України щомісячно звітує перед Верховною Радою України про витрачання коштів резервного фонду бюджету.

Головна проблема, яка сьогодні стоїть перед суспільством, — стабілізація економіки і забезпечення її зростання. Однак без виділення відповідних коштів її неможливо розв'язати. В умовах обмеженості фінансових ресурсів держава повинна раціонально та ефективно використовувати державні кошти. У цілому система видатків бюджету повинна забезпечувати надійне функціонування держави і сприяти економічному зростанню, що досягається за рахунок раціональної структури видатків.

Видатки бюджету — особлива економічна категорія, яка відображає відносини з приводу витрат держави на здійснення своїх повноважень. Видатки бюджету регламентуються відповідними законодавчими та нормативними актами органів державної влади. Бюджетне фінансування передбачає дотримання певних принципів, спрямованих на забезпечення ефективності використання бюджетних асигнувань.

2.2. Аналіз видаткової частини державного бюджету

Видатки Державного бюджету — це витрати держави на загальнодержавному рівні, які необхідні для виконання державою її функцій. Ці витрати виражають економічні відносини, на основі яких здійснюється використання централізованих коштів за напрямками, визначеними законом [14].

Категорію "видатки бюджету" можна розглядати у кількох аспектах: у матеріальному, економічному та юридичному. Бюджетний кодекс України у пункті 13-14 статті 2 розрізняє терміни "видатки бюджету" і "витрати бюджету".

Згідно його редакції, видатки бюджету - це "кошти, що спрямовуються на

здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів із бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету; проведення їх бюджетного відшкодування. Відповідно, наведений перелік коштів разом з видатками бюджету становлять витрати бюджету.

Юридичний аспект видатків бюджету обумовлений тим, що вони є складовою частиною фінансової діяльності держави, тому несуть у собі всі загальні особливості фінансової діяльності держави та мають характерні особливості, що властиві процесу використання державних централізованих грошових фондів. Відповідна частина фінансової діяльності пов'язана та знаходиться у взаємозв'язку з іншими її спрямуваннями, такими як: формуванням грошових фондів, їх розподілом та фінансовим контролем [9].

У ст. 30 Бюджетного кодексу [10] передбачено, що видатки Державного бюджету включають бюджетні призначення, встановлені Законом про Державний бюджет України на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією державних програм. У Бюджетному кодексі передбачено чітке розмежування повноважень, а також механізм делегування повноважень між рівнями бюджетної системи.

Ст. 82 Бюджетного кодексу передбачає види видатків на здійснення повноважень, які мають фінансуватися з Державного бюджету. Це видатки на забезпечення конституційного ладу держави, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші передбачені цим кодексом видатки, які не можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню. Держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідного передання бюджетних ресурсів у вигляді закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, а також трансфертів з Державного бюджету України.

У ст. 87 перелічені державні програми, які мають фінансуватися з Державного бюджету. До видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать видатки на:

державне управління; законодавчу владу; виконавчу владу; Президента України; судову владу; міжнародну діяльність; фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення; національну оборону; правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави;

освіту: спеціалізовані школи (у тому числі школи-інтернати), засновані на державній формі власності; загальноосвітні школи соціальної реабілітації; охорону здоров'я;

соціальний захист та соціальне забезпечення: державні спеціальні пенсійні програми (пенсії військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби та членам їх сімей, пенсії військовослужбовцям та особам керівного і рядового складу органів внутрішніх справ, пенсії, призначені за іншими пенсійними програмами); державні програми соціальної допомоги (грошова допомога біженцям; компенсації на медикаменти; програма протезування; програми і заходи щодо соціального захисту інвалідів, у тому числі програми і заходи Фонду України соціального захисту інвалідів; відшкодування збитків, заподіяних громадянам; заходи, пов'язані з поверненням в Україну кримськотатарського народу та осіб інших національностей, які були незаконно депортовані з України; щорічна разова грошова допомога ветеранам Великої Вітчизняної війни); державну підтримку громадських організацій інвалідів і ветеранів, які мають статус всеукраїнських; державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї; державну підтримку молодіжних громадських організацій, на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї; державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян; культуру і мистецтво; державні програми підтримки телебачення, радіомовлення, преси, книговидання, інформаційних агентств;

фізичну культуру і спорт; державні програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки; програми реставрації пам'яток архітектури державного значення; державні програми розвитку транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики; державні інвестиційні проекти; державні програми щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха; створення та поповнення державних запасів і резервів; обслуговування державного боргу; проведення виборів та референдумів; інші програми, які мають виключно державне значення.

Касові видатки Державного бюджету України за 2018 рік становили 985,8 млрд. грн., що на 17,4 відсотка, або на 146,4 млрд. грн. більше ніж за 2017 рік.

Найбільшу питому вагу серед видатків в загальному обсязі Державного бюджету України становили такі: міжбюджетні трансферти – 30,3 відсотка; соціальний захист та соціальне забезпечення – 16,6 відсотка; громадський порядок, безпека та судова влада – 11,9 відсотка; обслуговування боргу – 11,7 відсотка; оборона – 9,8 відсотка.

Касові видатки загального фонду державного бюджету за 2018 рік становили 884,2 млрд. грн., що більше за 2017 рік на 126,6 млн. грн., або на 16,7 відсотка.

Видатки загального фонду державного бюджету на: заробітну плату з нарахуваннями зросли проти 2017 року на 36,5 млрд. грн., або на 28 відсотків до 166,5 млрд. гривень; соціальне забезпечення (пенсії, допомоги, стипендії) збільшилось проти 2017 року на 17,5 млрд. грн., на 11,7 відсотка до 166,4 млрд. гривень.

За функціональною класифікацією статей видатків у 2018 році:

– видатки на обслуговування державного боргу за зведеним бюджетом були здійснені у обсязі 116,1 млрд. гривень;

- без урахування видатків на обслуговування державного боргу видатки на загальнодержавні функції за зведеним бюджетом зросли у 1,4 рази до 75,5 млрд. грн., у тому числі за державним бюджетом – зросли у 1,5 рази до 47,5 млрд. гривень;
- видатки на оборону за державним бюджетом зросли на 30,5 відсотка до 97 млрд. гривень;
- видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу за зведеним бюджетом зросли на 33,4 відсотка до 118 млрд. грн., у тому числі за державним бюджетом – на 33 відсотка до 116,9 млрд. гривень;
- видатки на економічну діяльність за зведеним бюджетом зросли на 36,8 відсотків до 140,8 млрд. грн., за державним бюджетом зросли на 35,3 відсотка до 63,6 млрд. гривень;
- видатки на охорону навколишнього природного середовища за зведеним бюджетом зросли на 12,1 відсотків до 8,2 млрд. грн., у тому числі за державним бюджетом на 10,6 відсотка до 5,2 млрд. гривень.
- видатки на житлово-комунальне господарство за зведеним бюджетом зросли на 11,6 відсотка до 30,3 млрд. гривень;
- видатки на охорону здоров'я за зведеним бюджетом зросли на 13,1 відсотка до 115,8 млрд. грн., у тому числі за державним бюджетом – на 35,2 відсотка до 22,6 млрд. гривень;
- видатки на духовний та фізичний розвиток за зведеним бюджетом зросли на 19,1 відсотка до 29 млрд. грн., у тому числі за державним бюджетом – на 28 відсотка до 10,1 млрд. гривень;
- видатки на освіту за зведеним бюджетом зросли на 18 відсотків до 210 млрд. грн., за державним бюджетом збільшились на 7,3 відсотка до 44,3 млрд. гривень;
- видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення за зведеним бюджетом зросли на 8,3 відсотка до 309,4 млрд. грн., у тому числі за державним бюджетом на 13,4 відсотка до 163,9 млрд. гривень.

У 2018 році у повному обсязі відповідно до фактично зареєстрованих зобов'язань перераховано із державного бюджету трансфертів місцевим бюджетам у сумі 299,4 млрд. грн., з яких:

- субвенції соціального захисту – 125,3 млрд. грн.;
- медична субвенція – 61,7 млрд. грн.;
- освітня субвенція – 60,4 млрд. грн.;
- базова дотація для забезпечення зміцнення податкової спроможності місцевих бюджетів – 8,2 млрд. гривень.

За рахунок повернення кредитів до Державного бюджету України за 2018 рік надійшло 6,8 млрд. грн., у тому числі до загального фонду – 6,4 млрд. гривень.

За 2018 рік надано кредитів з державного бюджету у сумі 8,3 млрд. грн., у тому числі з загального фонду – 1 млрд. гривень.

Касові видатки держбюджету проведені в обсязі 1075,1 млрд грн, що відповідає 98,4% річного показника, затвердженого Верховною Радою, зі змінами. Рівень виконання річного розпису з урахуванням змін, внесених розпорядниками коштів держбюджету за спецфондом, становив 95,2%.

У 2019 році видатки державного бюджету зросли на 89,3 млрд грн, або на 9,1%.

"Недовиконання річного затвердженого показника обумовлено економією видатків на обслуговування боргу через ефективне управління державним боргом та зміцнення гривні, фінансуванням соціальних видатків відповідно до фактично зареєстрованих зобов'язань, а також здійсненням наприкінці року головними розпорядниками аналізу пріоритетності своїх видатків, що дозволило знизити частку неефективних видатків, і водночас яскраво проілюструвало важливість проведення оглядів витрат та визначення чітких показників ефективності і результативності бюджетних програм", - зауважує Мінфін.

За 2019 рік касові видатки загального фонду держбюджету виконані в обсязі 953 млрд грн, що становить 96,9% річного показника, затвердженого

Верховної Радою, зі змінами. Проти 2018 року видатки загального фонду держбюджету зросли на 68,8 млрд грн, або на 7,8%.

Таблиця 2.1.

Видатки Державного бюджету України за функціональною класифікацією у 2019 році

Стані видатків	2019 рік, факт, млрд грн	темпи приросту до 2018 року %
Всього видатків, у тому числі:	1075,1	9,1
Загальнодержавні функції (без урахування видатків на обслуговування державного боргу)	48,9	3,0
Обслуговування боргу	119,2	3,3
Оборона	106,6	9,9
Громадський порядок, безпека та судова	142,4	21,8
Економічна діяльність	72,4	13,8
Охорона навколишнього природного	6,3	20,5
Житлово-комунальне господарство	0,11	-63,6
Охорона здоров'я	38,6	70,5
Духовний та фізичний розвиток	10,0	-1,4
Освіта	51,7	16,5
Соціальний захист та соціальне	218,6	33,4
Міжбюджетні трансферти	260,3	-12,9

Видатки Державного бюджету України за економічною класифікацією
у 2019 році

Стані видатків	2019 рік, факт, млрд грн	темпи приросту до 2018 року %
Всього видатків, у тому числі:	1075,1	9,1
Оплата праці і нарахування на заробітну	210,1	22,7
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	10,0	1,6
Продукти харчування	5,7	2,7
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	9,4	4,6
Поточні трансферти (підприємствам, органам державного управління інших	255,3	-14,2
Соціальне забезпечення	223,5	34,1
Капітальні видатки	76,2	9,2

У 2019 році на національну безпеку і оборону держави спрямовано загальний ресурс у сумі 218,0 млрд грн, що на 26,3 млрд грн більше порівняно з 2018 роком.

Видатки державного бюджету на обслуговування державного боргу у 2019 році становили 119,2 млрд грн, що на 3,8 млрд грн, або на 3,3% більше ніж у 2018 році. Економія видатків на обслуговування боргу у сумі 4,3 млрд грн пояснювалась в основному відхиленням фактичного курсу іноземних валют до гривні від прогнозних, що закладались в проекті державного бюджету на 2019 рік.

Видатки на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери у 2019 році становили 210,1 млрд грн, що на 38,8 млрд грн, або на 22,7 відсотка більше ніж у 2018 році. Зростання відповідних видатків пов'язано із підвищенням мінімальної заробітної плати, окладів відповідно до Єдиної тарифної сітки. Так, розмір посадового окладу працівника I тарифного

розряду Єдиної тарифної сітки встановлювався у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня календарного року, тобто 1921 грн (підвищення становило 9,0 відсотка порівняно з 2018 роком).

У цілому, у 2019 році видатки на здійснення державних програм соціального захисту з надання пілг, субсидій та допомог населенню, які фінансуються за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, становили 79,2 млрд гривень.

У 2019 році було покращено фінансування капітальних видатків порівняно з минулими роками. Так, касові капітальні видатки державного бюджету у 2019 році становили 76,2 млрд грн, що на 9,1%, або на 6,4 млрд грн більше ніж у 2018 році.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

3.1. Пріоритети бюджетної політики у сфері видаткової частини бюджету

Необхідне розуміння сутності бюджетної політики у сфері видатків та зміст її механізму формування з метою комплексного вирішення завдань, що стоять перед державою у бюджетній сфері. Сприятиме збалансованості державних фінансів та посиленню керованості розвитку економіки країни розробка і реалізація державної політики у сфері бюджетних видатків, які базуються на наукових положеннях. Таким чином, одним із головних завдань бюджетного регулювання у сфері видатків є оптимізація обсягу та структури з метою найбільш ефективного впливу на соціально-економічний розвиток держави, враховуючи циклічність економічних процесів. Підходи до визначення пріоритетних напрямів бюджетної політики у сфері видатків мають враховувати циклічність розвитку економіки, стійкість бюджетної системи, що сприятиме забезпеченню досягнення показників соціально-економічного розвитку країни. Бюджетна політика у посткризовому періоді має спрямовуватись на відновлення та стабілізацію національної економіки, проведення структурних змін в економіці та бюджетній сфері, забезпечення макроекономічної стабільності, стійкості та збалансованості бюджетної системи, розподіл бюджетних коштів здійснюватиметься за програмно-цільовим методом з урахуванням пріоритетів і завдань бюджетної політики в умовах обмеженості бюджетних ресурсів. Доцільним є подальший розвиток бюджетного регулювання у сфері видатків у напрямку підвищення ефективності та результативності впливу бюджетних видатків на виконання завдань економічного та соціального розвитку України. Спрямованість державної політики на реалізацію стратегії прискореного економічного зростання не виключає збереження наявного рівня соціальної підтримки і навіть її збільшення за умов оптимізації структури соціальних видатків щодо

забезпечення їх пріоритетного спрямування на розвиток людини. Виконання окреслених завдань базується на обґрунтованій і об'єктивній оцінці фіскальних можливостей наповнення бюджету та пріоритетності формування напрямів спрямування коштів бюджету [42-43].

В умовах низької інвестиційної привабливості, обмеженості фінансових ресурсів саме від бюджетної політики залежить ступінь соціально-економічного розвитку країни, її динаміка та передбачуваність. Бюджетні видатки в цих умовах визначають потенційні можливості держави, виконання закріплених за нею функцій.

На даному етапі розвитку економіки пріоритетними цілями бюджетної політики у сфері видатків має бути (рис. 3.1.) зосередження обмежених фінансових ресурсів на основних напрямках економічного та соціального розвитку країни, посилення відповідальності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за взяті ними бюджетні зобов'язання, раціональне та ефективне використання бюджетних коштів, зосередження зусиль на кінцевому результаті і досягненні достатньо високих соціально-економічних показників розвитку країни..

Нинішнє соціально-економічне становище країни, вимагає кардинальних структурних змін в економіці та бюджетній політиці, вихід на нові рейки господарювання, управління бюджетними видатками та соціально-економічного розвитку. Виходячи з цих завдань, удосконалення управлінських рішень щодо ефективного управління та використання бюджетних коштів є вагомим напрямком подальшої модернізації бюджетної політики, поглиблення її реформаторських дій, зміни бюджетної системи та бюджетних відносин.

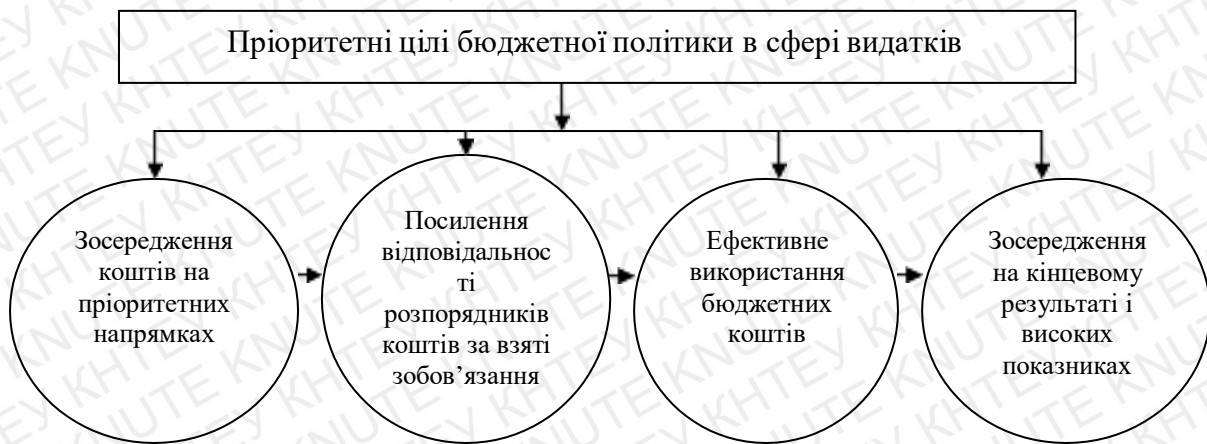

Рис. 3.1. Пріоритетні цілі бюджетної політики в сфері видатків бюджету

Бюджетна політика в сфері бюджетних видатків має відповідати тим стратегічним завданням і цілям, які стоять перед країною на даному проміжку часу, виходячи із її соціально-економічного становища.

Від ступеня оптимізації обсягів і структури дохідної та видаткової частин бюджету залежить рівень економічного зростання держави.

Необхідно задекларувати пріоритети в економічній, соціальній, екологічній політиці, уникати необґрунтованих управлінських рішень в сфері видатків бюджету. Бюджетна політика у видатковій сфері має здійснюватися системно в єдиній системі фінансових відносин країни та відповідати загальнодержавній, економічній моделі розвитку економіки.

Основою відбору пріоритетів повинно бути науково обґрунтоване визначення напрямів і оцінка реальних можливостей виконання пріоритетних державних програм з використанням державних коштів [1, С.343].

Видатки бюджету не повинні підтримувати окремі сфери економіки, а забезпечувати формування сприятливих умов для кожної галузі, суб'єкта господарювання, впровадження інновацій, тим самим спонукати до економічного зростання та надходжень до бюджету. Такий підхід, дасть можливість державі, на належному рівні виконувати функції соціального захисту населення, забезпечуючи соціальну справедливість, підвищуючи ефективність самої бюджетної політики.

Доцільно скеровувати бюджетні видатки на фундаментальні дослідження та пріоритетні прикладні, дослідно-конструкторські розробки, передусім в ті галузі і технології, де Україна має значний науково-виробничий потенціал і певні переваги в порівнянні із зарубіжними науковими школами. В разі наукового прориву, наприклад, створення дослідного зразка унікального товару чи послуги, це дасть можливість виходити з ним на світові ринки і успішно їх освоювати.

Розраховувати лише на бюджетні видатки, недостатньо, оскільки існуючі доходи бюджету в порівнянні з потребами не дадуть можливості реалізувати пріоритетні національні проекти та програми, стабілізувати динаміку соціально-економічного розвитку. Таким чином, окрім бюджетних ресурсів необхідно вести пошук альтернативних джерел фінансування, зокрема трудових, природних, матеріальних, рекреаційних та інших ресурсів шляхом надання їм фінансової форми і проходження через фінансову інфраструктуру, яка і має їх оцінити.

Міцність фінансової системи проявляється в її гнучкості, спроможності знаходити нові потоки до активів, які в подальшому слугуватимуть новим джерелом прибутків. Звісно, необхідно реформувати фінансову систему і змінювати старі економічні інститути на нові, що дасть можливість включити ці активи у фінансовий оборот та використовувати в нових можливостях фінансової системи.

Розглядаючи становлення «нової» якості бюджетних інститутів, слід виходити з положення про те, що інституційне середовище перебуває у стані перманентної трансформації, тобто постійно еволюціонує. Створення стабільного підґрунтя для ефективного функціонування бюджетних інститутів потребує напрацювання не лише численних інституційних норм, а й механізмів їх реалізації [62].

Необхідно активніше використовувати власні, наявні джерела ресурсів і активів, які необхідно ефективно і раціонально використовувати, забезпечуючи економічне відтворення та стабільний економічний розвиток.

На бюджету політику, в умовах фінансіалізації, на нашу думку, покладається ключова роль, особливо в стимулюванні внутрішнього попиту. Бюджетні стимули при фінансуванні пріоритетних інвестиційних програм (проектів), зменшення податкового тиску на ведення бізнесу, підвищення соціальних стандартів і обсягів міжбюджетних трансфертів малозабезпеченим може викликати ефект попиту, що позитивно відобразиться на динаміці соціально-економічного розвитку країни. Проте, бюджетна політика має бути науково обґрунтованою, відповідати цілям загальнодержавної економічної політики. Бюджет має бути збалансованим, а структура бюджетних видатків оптимізована.

Бюджетні видатки позитивно впливають на темпи зростання економіки, при цьому має значення не тільки їх обсяг, але і оптимальна структура, яка визначає їх напрями використання. Обсяг та структура видатків бюджету держави визначається особливостями соціально-економічної моделі, що реалізується [43].

Бюджетні видатки здатні активно впливати на економічне зростання, передусім завдяки пріоритетному фінансуванню наукових досліджень, розвитку найважливіших галузей економіки, вирівнюванню регіональних диспропорцій [22].

Бюджетна система за допомогою бюджетного механізму впорядковує бюджетні потоки, перерозподіляє ресурси між економічними суб'єктами, населенням, відповідно до пріоритетів розвитку держави. Бюджетний механізм є складовою фінансового механізму і загальної системи управління економікою країни. Він характеризується комплексом спеціально розроблених законодавчих норм і методів формування та використання фінансових ресурсів. За його допомогою держава регулює соціально-економічні процеси, впливає на структуру економіки, стимулює або локалізує певні явища і процеси, впливає на рівень нагромадження та споживання матеріальних та духовних благ. Економічна сутність бюджетного механізму визначається переважно двома способами: наявністю функціонування бюджетних коштів та їх впливу на

економічний розвиток. Саме конкретні, практичні досягнення в економіці та соціальній сфері і є основним критерієм оцінки якості функціонування бюджетного механізму.

У видатках бюджету знаходить відображення бюджетна політика у сфері державного регулювання та стимулювання виробництва, забезпечення розвитку НТП, зовнішньоекономічної діяльності. Вплив видатків бюджету на соціально-економічне зростання посилюється завдяки запровадженню науково обґрунтованих методів визначення пріоритетних напрямів, структури та обсягів бюджетних ресурсів, запровадження механізму упорядкування бюджетних програм, вчасного перегляду відповідно до потреб сьогодення вже існуючих, затвердження порядків використання коштів бюджету з метою окреслення напрямів їх використання в межах бюджетної програми та недопущення нецільового спрямування [33].

Основою для удосконалення бюджетної політики в сфері видатків бюджету має стати теоретична база, передовий, практичний, зарубіжний досвід та методологія впливу видатків державного та МБ на економіку країни, стабілізацію фінансів, аби бюджетна політика стала надійним чинником соціального та економічного зростання країни.

Питання пріоритетної спрямованості державного регулювання у сфері видатків надзвичайно різноманітні і багатопланові, що потребує наукового обґрунтування системи вибору суспільних пріоритетів та механізмів їх втілення. Держава використовує видатки як інструмент реалізації ефективної економічної політики. Необхідні рішення у сфері видатків бюджету приймаються з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики держави, забезпечуючи задоволення суспільних потреб у фінансуванні пріоритетних напрямів розвитку, зокрема стратегічних галузей економіки, технічному оновленні виробництва державного сектору, соціальної сфери: освіти, культури, охорони здоров'я та навколишнього середовища, створення нових робочих місць [63].

Слід зазначити, що при формування основних напрямів бюджетної політики на відповідні роки, в деяких випадках мали місце випадки, коли не завжди проводилась паралель між проголошеними основними напрямками соціально-економічного розвитку та фактичним пріоритетами при плануванні видатків бюджету; розпорошеністю коштів між великою кількістю пріоритетів, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів негативно впливало на вирішення конкретних завдань; відсутністю наступності та послідовності у визначенні пріоритетів та в їх фактичній реалізації. Крім того, встановлена практика визначення пріоритетів бюджетної політики лише на один бюджетний період не дає можливості забезпечувати проведення послідовної бюджетної політики, спрямованої на здійснення широкомасштабних економічних і соціальних завдань із перспективою планування їх на довгостроковий період. Застосування наукового, методологічного підходів до визначення пріоритетів бюджетної політики дозволило б усунути подібні недоліки.

На даний час, залишаються актуальними питання необхідності подолання наслідків економічного спаду, вихід на до кризові показники валового внутрішнього продукту, створення дієвих передумов для подальшого стійкого розвитку країни та суспільства, підвищення добробуту населення. Поряд з тим, вирішення таких ключових завдань розвитку відбуваються з урахуванням і зовнішніх чинників, як зокрема погіршення економічної ситуації в провідних розвинених країнах світу. Відновлення світової економіки є нестійким, а нестабільність на міжнародних фінансових ринках вказує на існування зовнішніх ризиків для розвитку української економіки. Країни ЄС значну увагу нині приділяють питанням посилення державного регулювання у сфері видатків, пошуку оптимальних параметрів проведення бюджетної політики, зокрема у сфері видатків, використовуються різні підходи стосовно видаткової політики. Не існує чіткої єдиного бачення серед практиків, науковців щодо питання: у періоди кризи держава повинна більше економити чи витратити, зокрема на фінансування стратегічних напрямів економіки. Проте єдиним залишається бачення щодо необхідності пошуку відповідних нових шляхів та

механізмів управління видатками бюджету з метою посилення їх впливу на стабільність та поступальний суспільний розвиток. Країни ЄС протягом останніх двох років дотримуються незмінною політики: державні видатки у період кризи необхідно скорочувати, притримуватись політики жорсткої економії, бюджетної дисципліни, консолідації бюджету, що сприятиме, зокрема скороченню боргових зобов'язань національних економік, зменшенню дефіциту бюджетів. Слід зазначити, що таких строгих правил бюджетування дотримуються, зокрема і по причині суверенної боргової кризи країн ЄС. Разом з тим, останні роки показали, що політика скорочення державних видатків не захищає від наслідків фінансово-економічної кризи, а навпаки у низці європейських країн призводить до практично нульового приросту економіки, зростання безробіття, падіння внутрішнього попиту, зокрема і на товари внутрішніх виробників. На думку Дж. Стігліца лише економія фінансових ресурсів бюджету не вирішить проблем, а навпаки може мати зворотну дію: політика фінансового аскетизму лише усугубить економічний спад, без економічного зростання боргова криза буде тільки збільшуватись. Збільшення інвестицій на модернізацію економік може стимулювати економічну активність, сприяти створенню нових робочих місць. Вчений зазначає, що більш прогресивне оподаткування, що по суті є перерозподілом доходів від найбільш фінансово-спроможних прошарків суспільства до середніх та найбільш незахищених, які потребують особливого захисту держави, одночасно скоротять диференціацію у доходах та сприятимуть підвищенню рівня зайнятості шляхом збільшення сукупного попиту. Підвищення оподаткування сприятимуть формуванню доходів бюджету, які в свою чергу можливо направляти на здійснення державних інвестицій, розвиток виробничих сфер економіки, зниження безробіття, забезпечення соціальних гарантій найбільш незахищених верств населення.

Важливою передумовою здійснення ефективної бюджетної політики є визначення її основних напрямів, спираючись на національні пріоритети стратегії економічного і соціального розвитку держави, засади грошово-

кредитної політики та зовнішньоекономічної діяльності. За таких обставин будуть створені умови для виконання державою своїх функцій, підтримки фінансової стабільності в країні та досягнення конкретних цілей в економічному та соціальному розвитку [48].

Бюджетна система України має функціонувати на відповідних інституційних засадах, зокрема, запровадження узгодженого механізму середньострокового бюджетного планування та прогнозування з державним плануванням та прогнозуванням соціально-економічного розвитку країни з урахуванням подальшого розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі надасть можливість підвищити дієвість державного регулювання фінансово-бюджетних відносин у системі макроекономічного розвитку [68].

Кінцевою метою бюджетного регулювання у сфері видатків бюджету є забезпечення ефективного та результативного використання бюджетних коштів в усіх ланках бюджетної системи, що реалізується у підвищенні якості суспільних послуг та більш повному задоволенні потреб населення в таких послугах. Реформування та вдосконалення відповідного бюджетного регулювання на даний час мають бути направлені в основному на фінансову стабілізацію за рахунок удосконалення процесу формування видатків в залежності від потреб соціально-економічного розвитку, підвищення керованості видатками бюджету, встановленням дієвого контролю за ефективним використанням бюджетних коштів, що має забезпечити стійке економічне зростання й гарантоване виконання державою своїх соціальних зобов'язань на основі національної системи цінностей, формування стратегічної довіри суспільства до державної влади.

3.2. Шляхи підвищення ефективності використання видатків бюджету як інструменту забезпечення соціально-економічного зростання

Забезпечення ефективного використання бюджетних коштів – одна з ключових проблем виконання бюджету в більшості країн світу. Актуальна вона

і для України, яка має обмежені бюджетні ресурси. З огляду на це важливим є як планування видатків (визначення пріоритетів при розподілі фінансових засобів, джерел їх фінансування), так і забезпечення контролю за цільовим і результативним використанням коштів.

Науковці зазначають, що відомча закритість програм, а також недофінансування перетворюють їх на сукупність мало пов'язаних проектів, формально об'єднаних за певною галузевою належністю. Як наслідок, такі програми, з одного боку, стали додатковим джерелом фінансування основних функцій їх виконавців за рахунок коштів державного бюджету, а з другого – підлягають постійним змінам. Виконавці програм часто не зацікавлені в їх належному фінансуванні та контролі, оскільки це дає змогу уникати відповідальності, пояснюючи невиконання програмних завдань браком коштів.

На думку деяких науковців, недостатня результативність використання фінансів державного сектору економіки як одного з інструментів забезпечення соціально-економічного розвитку насамперед пов'язана з відсутністю науково обґрунтованих підходів до визначення й конкретизації складових, основних факторів формування, методів оцінювання та механізмів підвищення ефективності [31].

Згідно з Бюджетним кодексом України (БКУ) одним із принципів бюджетної системи є принцип ефективності й результативності (при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення запланованих цілей, що ґрунтуються на національній системі цінностей, і реалізації завдань інноваційного розвитку економіки шляхом забезпечення якісного надання послуг, гарантованих державою, , органами місцевого самоврядування (далі – гарантовані послуги), із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів та отриманням максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів) [32].

З метою ефективного управління державним (місцевим) боргом та/або ліквідністю єдиного казначейського рахунку Міністерство фінансів України (міська рада або за їхнім рішенням місцевий фінансовий орган) має право

здійснювати правочини з державним (місцевим) боргом, включаючи обмін, випуск, купівлю, викуп та продаж державних боргових зобов'язань (боргових зобов'язань територіальної громади міста), за умови дотримання граничного обсягу державного (місцевого) боргу на кінець бюджетного періоду.

Відповідно до ст. 19 БКУ на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінювання ефективності управління бюджетними коштами.

Згідно зі ст. 20 БКУ відповідальний виконавець бюджетних програм забезпечує цільове та ефективне використання коштів протягом усього строку реалізації цих програм у межах встановлених бюджетних призначень.

Результативні показники бюджетної програми застосовуються для оцінювання її ефективності й містять кількісні та якісні показники, що визначають результат її виконання, характеризують хід реалізації, ступінь досягнення поставленої мети і виконання завдань. Такі показники мають підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного і внутрішньогосподарського (управлінського) обліку [32].

Перелік результативних показників щодо кожної бюджетної програми розробляється головними розпорядниками бюджетних коштів згідно з нормативно-правовим актом Міністерства фінансів України.

Згідно зі ст. 21 БКУ розпорядник бюджетних коштів здійснює управління бюджетними коштами в межах встановлених йому бюджетних повноважень та оцінює ефективність бюджетних програм, забезпечуючи результативне й цільове використання бюджетних коштів, організацію і координацію роботи розпорядників нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі [32].

Відповідно до ст. 26 БКУ контроль за дотриманням бюджетного законодавства, спрямований на гарантування ефективного й результативного управління бюджетними коштами, здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками згідно з цим Кодексом та іншим законодавством. Цей

контроль забезпечує: 1) оцінювання уп равління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту); 2) правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової й бюджетної звітності; 3) досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності й результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень; 4) проведення аналізу та оцінювання стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів; 5) запобігання порушенням бюджетного законодавства й забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності; 6) обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету.

Контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата.

Діяльність центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства (у межах їхніх повноважень, встановлених БКУ та іншими нормативно-правовими актами), спрямовується, координується та контролюється Кабінетом Міністрів України.

Розпорядники бюджетних коштів у особі їхніх керівників організують внутрішній контроль і аудит та забезпечують їх здійснення у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах.

Внутрішнім контролем є комплекс заходів, що застосовуються керівником для дотримання законності й ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ.

Внутрішній аудит – це діяльність підрозділу внутрішнього аудиту в бюджетній установі, скерована на вдосконалення системи управління, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного спрямування бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у

діяльності цієї установи та підвідомчих їй бюджетних установ, поліпшення внутрішнього контролю.

Рахункова палата згідно зі ст. 62 БКУ протягом двох тижнів із дня офіційного подання Кабінетом Міністрів України річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України готує та подає до Верховної Ради України відповідні висновки з оцінкою ефективності управління коштами державного бюджету, а також пропозиції щодо усунення порушень, виявлених у звітному бюджетному періоді, та вдосконалення бюджетного процесу загалом.

Також до повноважень Рахункової палати належить здійснення контролю за надходженням та використанням коштів Державного бюджету України, у тому числі за утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу, ефективністю управління цими коштами, використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, що надаються з державного бюджету (ст. 110 БКУ) [32].

Проблема оцінки ефективності реалізації бюджетних програм лишається актуальною. Загалом ефективність – одна з найскладніших категорій економічної науки, яка істотно трансформувалася відтоді, коли її вперше запровадили представники класичної політекономії (Ф. Кене та В. Петті). У початковому тлумаченні це поняття не розглядалося як окрема категорія, а було результатом оцінок урядових і приватних заходів, спрямованих на поліпшення тодішньої економіки держави. Сьогодні термін “ефективність” як економічна категорія є доволі складним і багатогранним. Її прийнято визначати за допомогою таких елементів:

- продуктивність – співвідношення між результатами (випуском продукції, наданням послуг, виконанням робіт) і використаними ресурсами (фінансовими, матеріальними, трудовими);
- результативність – ступінь відповідності фактичних результатів запланованим;

– економність – досягнення прогнозованих цілей за найменшого обсягу коштів або одержання значно кращого результату за той самий обсяг коштів.

Для України вкрай важливо підвищити ефективність витрачання бюджетних коштів, що зумовлює необхідність визначення етапів і критеріїв оцінювання ефективності видатків бюджету на всіх рівнях.

Пріоритетним завданням для бюджетного процесу в Україні є переорієнтація бюджетних програм у бік ефективності та результативності. Це завдання актуалізується в умовах залучення коштів міжнародних фінансових інституцій для фінансування бюджетних видатків.

Політику державних видатків можна вважати ефективною за умови збільшення співвідношення сукупного показника результативності бюджетних програм та загального обсягу видатків.

Важливою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування, оскільки розв'язання більшості фінансових питань саме на місцевому рівні є основою вирішення загальнодержавних соціально-економічних і політичних проблем у державі. Подальша реалізація реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку потребує розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення відповідальності. Першочерговими кроками на нинішньому етапі мають стати, зокрема:

1. Прийняття змін до Конституції України в частині децентралізації влади та визначення функцій місцевих громад. Проблематика оптимального перерозподілу повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та місцевого самоврядування є однією з найбільш актуальних у контексті підвищення ефективності бюджетної системи. Ефективність реформи бюджетної децентралізації можлива лише за умови внесення змін до Конституції України, передусім у частині децентралізації влади, тобто децентралізації повноважень органів виконавчої влади та передачі їх органам місцевого самоврядування. Їх суть полягає у чіткому розмежуванні

повноважень органів місцевого самоврядування та держави, забезпеченні передачі функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня, забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами шляхом їх участі в загальнодержавних податках та компенсації їх витрат, якщо вони виникли внаслідок рішень органів державної влади.

2. Визначення прав та повноважень органів місцевого самоврядування та об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад. Важливими кроками подальшої успішної реалізації реформи бюджетної децентралізації стало прийняття 5 лютого 2015 року Законів України №156-19 «Про засади державної регіональної політики» та № 157-19 «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Реалізація прийнятих норм є механізмом стимулювання громад до об'єднання, що дасть змогу відповідно до перспективного плану громади отримати дохідну базу та видаткові повноваження, як у міст обласного значення. Одним із ключових завдань на 2016 рік є формування Міністерством фінансів України моделі розподілу повноважень за рівнями бюджетів (місцевий, субрегіональний, регіональний) за принципом субсидіарності і закріплення згідно повноважень фінансових джерел, що потребує визначення чіткого переліку власних та закріплених повноважень та законодавче їх закріплення шляхом внесення змін до статті 86 Бюджетного кодексу України.

3. Розробка та затвердження державних соціальних стандартів. Міністерству фінансів України та профільним міністерствам розробити та затвердити державні соціальні стандарти, а також розробити Методики розрахунку вартості соціальних послуг та їх складу для всіх галузей (освіти, охорони здоров'я і т.д.), що дасть змогу визначати грошовий еквівалент послуги, що надається, а також її склад. Затвердження соціальних стандартів дасть змогу оптимізувати кількість та структуру бюджетних установ, а також

забезпечити підвищення ефективності планування та використання бюджетних коштів бюджетів всіх рівнів.

4. Забезпечення адресності соціальних пілг шляхом розробки та затвердження Міністерством фінансів України та Міністерством соціальної політики України дієвого механізму адресного надання пілг і визначення їх фінансової оцінки.

5. Забезпечення зміцнення фінансового забезпечення місцевого самоврядування шляхом розробки Міністерством фінансів України та Державною фіскальною службою України змін до бюджетно-податкового законодавства для запровадження механізму зарахування до місцевих бюджетів частини податку на прибуток підприємств, які включені до реєстру великих платників податків та мають юридичну реєстрацію, виробничі потужності і провадять свою діяльність на території області. Крім того, на виконання прямої вимоги Коаліційної угоди важливим є запровадження Міністерством фінансів України та Державною фіскальною службою України внесення змін до Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України щодо сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджетів за місцем ведення господарської діяльності, а не за місцем реєстрації суб'єкта господарювання. Для забезпечення наповнення дохідної частини бюджетів об'єднаних громад та відновлення надання адміністративних послуг населенню на території об'єднаних громад важливим є прийняття проекту Закону України №4386 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування плати за надання адміністративних послуг до бюджетів об'єднаних територіальних громад».

6. Підвищення ефективності місцевих податків і зборів шляхом удосконалення Державною фіскальною службою України та Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України механізму їх адміністрування та формування єдиної бази даних (для податку на нерухомість).

7. Забезпечення ефективності міжбюджетних відносин шляхом розроблення Міністерством фінансів України спільно з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України проекту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансування регіонального розвитку». Також важливим є розробка Міністерством фінансів України механізму поетапного переходу від триступеневої бюджетної моделі взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами для забезпечення міжбюджетних трансфертів для бюджетів об'єднаних територіальних громад у проекті закону про Державний бюджет України на 2017 рік.

8. Забезпечення ефективності управління бюджетними коштами шляхом розроблення Міністерством фінансів України спільно з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України проекту постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання фінансування програм та проектів регіонального розвитку».

9. Забезпечення удосконалення системи планування регіонального розвитку шляхом розробки і затвердження Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України методичних рекомендацій щодо проведення моніторингу та оцінки результативності регіональних стратегій і планів заходів, а також методичних рекомендацій щодо формування і виконання плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади.

10. Забезпечення системності та узгодженості нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу в Україні. Світовий досвід свідчить, що загальна ефективність системи фінансового вирівнювання та бюджетного регулювання визначається насамперед збалансованою системою нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу. Серед важливих питань, що потребують вирішення, є необхідність узгодження положень законопроектів «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо узгодження його норм зі змінами до галузевого та податкового законодавства» (р. №3629), «Про

внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо стабілізації фінансового стану держави та удосконалення окремих положень соціальної політики)» (р. №3628) із чинним бюджетним законодавством. Формування ефективної бюджетної політики та дієвої моделі управління державними фінансами є запорукою стабілізації динаміки соціально-економічного розвитку та забезпечення реалізації державних функцій. Період посткризового відновлення формує специфічні вимоги, які обумовлюють необхідність реформування усіх складових бюджетної політики, насамперед, механізмів її формування та реалізації. Реформування її складових потребує певного часу та узгодженого механізму дій усіх його суб'єктів. Формування ефективного механізму бюджетного регулювання є однією з умов успішного розвитку та забезпечення прогресивних змін. Світова практика доводить, що найефективнішими стали ті реформи, у яких був чітко узгоджений взаємозв'язок цілей та завдань державної політики, їх системність та прозорість.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних питань зроблені наступні висновки:

Економічна сутність бюджетних видатків полягає в необхідності вирішення вагомих завдань соціально-економічного розвитку країни. Структура бюджетних видатків обумовлена рівнем соціально-економічного розвитку країни, системою взаємозв'язків бюджету з суб'єктами національної економіки, завданнями, функціями держави, адміністративно-територіальним устроєм.

Важливою умовою посилення впливу видаткової частини бюджету на соціально-економічний розвиток країни є розробка та запровадження обґрунтованих методів визначення обсягів і структури видатків бюджету, запровадження дієвого механізму оптимізації бюджетних програм, удосконалення порядків використання бюджетних коштів. Сукупність досягнутих результативних показників, що відповідають основним цілям та завданням бюджетних призначень з урахуванням обсягу здійснених видатків бюджету, дієвості інституційних перетворень розвитку суспільного середовища становить економічну сутність ефективності бюджетних видатків як складової системи державного регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Вивчення досвіду формування видатків бюджету в країнах із розвинутою та трансформаційною економіками, дозволило виявити основні тенденції у розвитку системи планування бюджетних видатків протягом останніх років. Достатнього впровадження набули програмно-цільовий метод планування видатків бюджету, у тому числі у середньостроковій перспективі, система оцінювання бюджетних програм, що включають відповідні результативні показники. Використовується системний підхід до перегляду бюджетних програм з метою підвищення ефективності та прозорості використання бюджетних коштів. Концепція планування та виконання бюджету базується на підвищенні результативності бюджетних видатків та вимірюється, зокрема

такими показниками, як якість державних послуг та їх вплив на соціально-економічний розвиток країни. Суттєві зміни відбулися у системі державного фінансового контролю шляхом удосконалення та оновлення його принципів, форм та методів, розвитку відомчого контролю та аудиту.

Видаткова частина державного бюджету, як і його дохідна складова, поділяється на два структурних підрозділи: видатки загального фонду та видатки спеціального фонду.

Видатки спеціального фонду фінансуються за рахунок цільових доходів, визначених під конкретну мету. Видатки загального фонду фінансуються шляхом залучення коштів, які не мають закріплених джерел фінансового забезпечення.

Бюджетним кодексом передбачене здійснення таємних видатків із державного бюджету для забезпечення діяльності окремих органів державної влади або їх структурних підрозділів в інтересах національної безпеки країни. Процедура проведення таємних видатків, порядок обліку, звітності та контролю за їх здійсненням виписана у ст. 31 Кодексу. На відміну від інших видатків, таємні видатки передбачаються у бюджеті без деталізації і широкого обговорення їх доцільності.

У державному бюджеті передбачається резервний фонд бюджету в розмірі до одного відсотка обсягу видатків загального фонду державного бюджету для фінансування непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені при складанні бюджету. Порядок використання коштів із резервного фонду державного бюджету визначається Кабінетом Міністрів України.

За 2019 рік касові видатки загального фонду держбюджету виконані в обсязі 953 млрд грн, що становить 96,9% річного показника, затвердженого Верховної Радою, зі змінами. Проти 2018 року видатки загального фонду держбюджету зросли на 68,8 млрд грн, або на 7,8%.

У 2019 році на національну безпеку і оборону держави спрямовано загальний ресурс у сумі 218,0 млрд грн, що на 26,3 млрд грн більше порівняно з 2018 роком.

Видатки державного бюджету на обслуговування державного боргу у 2019 році становили 119,2 млрд грн, що на 3,8 млрд грн, або на 3,3% більше ніж у 2018 році. Економія видатків на обслуговування боргу у сумі 4,3 млрд грн пояснювалась в основному відхиленням фактичного курсу іноземних валют до гривні від прогнозних, що закладались в проекті державного бюджету на 2019 рік.

Видатки на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери у 2019 році становили 210,1 млрд грн, що на 38,8 млрд грн, або на 22,7 відсотка більше ніж у 2018 році. Зростання відповідних видатків пов'язано із підвищенням мінімальної заробітної плати, окладів відповідно до Єдиної тарифної сітки. Так, розмір посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки встановлювався у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня календарного року, тобто 1921 грн (підвищення становило 9,0 відсотка порівняно з 2018 роком).

У цілому, у 2019 році видатки на здійснення державних програм соціального захисту з надання пільг, субсидій та допомог населенню, які фінансуються за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, становили 79,2 млрд гривень.

У 2019 році було покращено фінансування капітальних видатків порівняно з минулими роками. Так, касові капітальні видатки державного бюджету у 2019 році становили 76,2 млрд грн, що на 9,1%, або на 6,4 млрд грн більше ніж у 2018 році.

На даному етапі розвитку економіки пріоритетними цілями бюджетної політики у сфері видатків має бути зосередження обмежених фінансових ресурсів на основних напрямках економічного та соціального розвитку країни, посилення відповідальності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за взяті ними бюджетні зобов'язання, раціональне та ефективне використання

бюджетних коштів, зосередження зусиль на кінцевому результаті і досягненні достатньо високих соціально-економічних показників розвитку країни..

Нинішнє соціально-економічне становище країни, вимагає кардинальних структурних змін в економіці та бюджетній політиці, вихід на нові рейки господарювання, управління бюджетними видатками та соціально-економічного розвитку. Виходячи з цих завдань, удосконалення управлінських рішень щодо ефективного управління та використання бюджетних коштів є вагомим напрямком подальшої модернізації бюджетної політики, поглиблення її реформаторських дій, зміни бюджетної системи та бюджетних відносин.

Зростання частки капітальних видатків, бюджетних інвестицій, нарощування потенціалу інноваційної-інвестиційної складової бюджету є необхідною умовою розвитку економічного сектору країни. Неприпустимим є фінансування галузей, що сприяють розвитку виробничого, людського та ін. капіталу за залишковим принципом. Саме система видатків представляє собою потенційні можливості для розвитку економіки, реалізації економічних реформ і запобігання негативним наслідкам впливу фінансово-економічної кризи. Збільшення частки економічних видатків сприятиме нарощенню обсягів виробництва, і як наслідок, забезпечить збільшення доходної частини бюджетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко І.П., Собчук С.І. Формування видатків бюджету в умовах інституційної модернізації економіки. Бізнес Інформ. 2018. № 5. № 5. С. 303–312.
2. Бюджетна система України та Євросоюзу / за заг. ред. А. А. Мазаракі. К. КНТЕУ, 2010. 396 с.
3. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку: монографія / за ред. Л. В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
4. Бюджетний кодекс України : зі змінами та доповненнями станом на 7 лютого 2012 р.: Відповідає офіц. тексту. К., 2012. 147 с.
5. Бюджетний менеджмент / за ред. В.Г. Дем'янишина, Г.Б. Погріщук. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 558 с.
6. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. Київ: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
7. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія / І.Лук'яненко, М.Сидорович ; Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.". Київ : НАУКМА, 2014. 229 с.
8. Гребеник К. В. Видатки бюджету як складова механізму соціально-економічної політики. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 35(1). С. 181-188.
9. Далєвська Т.А. Видатки бюджетів місцевого самоврядування у системі регулювання міжбюджетних відносин. Економічний вісник університету. 2016. № 29/2. С. 516–521.
10. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В.Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
11. Євроінтеграційний розвиток фінансової системи України / За ред. І. Я. Чугунова. К. : Акад. фін. упр., 2009. 471 с.

12. Єпіфанов А. О. Бюджет України: монографія у 2 кн. Книга друга: Виконання бюджету / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ". 2010. 187 с.
13. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. К. : Ін-т соц.-екон. страт., 2007. 538 с.
14. Зубенко В. В. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015-2017 рік / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи впровадження», USAID. К., 2017. 77 с.
15. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації/ В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.
16. Качула С.В. Державна фінансова політика соціального розвитку: монографія. Київ: КНТЕУ, 2019. 424 с.
17. Канєва Т.В., Думіян А.К. Видатки бюджету як складова економічного розвитку країни. Вісник КНТЕУ. 2017. № 1. С. 83–93.
18. Кізіма А. Макроекономічне прогнозування як основа бюджетного процесу. Світ фінансів. 2011. Вип. 1. С. 40-45.
19. Коверник Н. В. Особливості планування і фінансування видатків бюджету на освіту. Молодий вчений. 2016. № 11. С. 614-617.
20. Колосова В. П. Планування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм, що кредитуються міжнародними інституціями. Фінанси України. 2015. № 2. С. 27-38.
21. Коляда Т.А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Т.А. Коляда. Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. 396 с.
22. Консолідація державних фінансів України : кол. моногр. / за ред. І.О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". Електрон. дані. К., 2017. 344 с.

23. Корнієнко Н. М. Планування видатків державного бюджету як інструмент соціально-економічного зростання. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 12(2). С. 123-128.
24. Крикун Т.І. Бюджетний механізм видатків розвитку. Наукові праці НДФІ. К., 2010. Випуск 1 (50). С. 33–39.
25. Крикун Т.І. Інституційні засади розвитку системи управління видатками бюджету. Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. 2012. № 1 (27). С. 119–124.
26. Крикун Т.І. Розвиток системи планування видатків бюджету в Україні. Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2018. № 38. С. 126-132.
27. Крикун Т.І. Формування видатків бюджету на соціальне забезпечення. Економічний вісник університету. 2016. № 30/1. С. 162–169.
28. Кучер Г.В. Державні фінансові ресурси. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608 с.
29. Лисяк Л. В. Концептуальні засади державної політики у сфері державних видатків. Формування ринкової економіки. 2009. Вип. 19. С. 358–364.
30. Лук'яненко І. Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти: [моногр.] / І. Г.Лук'яненко. К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2004. 542 с.
31. Луніна І. О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні. Фінанси України. 2010. № 2. С. 3–12.
32. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: КНТЕУ, 2018. 373 с.
33. Макогон В.Д. Бюджетні видатки у системі соціально-економічного розвитку країни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 3. С. 114–124.
34. Макогон В.Д., Адаменко І.П. Формування видатків бюджету як складової суспільного розвитку. Економічний вісник університету. 2019. № 40/1. С. 140–147.

35. Місцеві фінанси / за ред. О. Б. Жихор, О. П. Кириленко. К. : УБС НБУ, 2015. 579 с.
36. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання України: аналітична доповідь / О. О. Молдован, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко. К. : НІСД, 2010. 72 с.
37. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
38. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/>
39. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
40. Офіційний сайт Євростату. URL: <http://err.eurostat.ec.europa.eu/>.
41. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/>
42. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.
43. Панасюк М. Я. Бюджетне планування: теоретико-методологічний аспект. Економіка та держава. 2011. № 7. С. 132-134.
44. Пасічний М. Д. Пріоритети підвищення ефективності видатків бюджету. Проблеми економіки. 2018. №3. С. 201–209.
45. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2019. 440 с.
46. Піхоцький В. Ф. Ефективність бюджетної політики як інструмент соціально-економічного розвитку України. Фінанси України. 2010. № 3. С. 30–37.
47. Податковий кодекс України : текст із змінами станом на 1 січ. 2012 р. Офіц. вид. К. : Укрправінформ, 2012. 455 с.
48. Полозенко Д. В. Видатки бюджету на розвиток людського капіталу. Фінанси України. 2006. № 4. С. 15–23.

49. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки» від 31.05.2017 р. № 411. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-п>
50. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України за станом на 21.12.2016 № 1801-VIII. : Верховна Рада України від 21.12.2016 № 1801-VIII: URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
51. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України за станом на 07.12.2017 № 2246-VIII. : Верховна Рада України від 07.12.2017 № 2246-VIII: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
52. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України за станом на 23.11.2018 2629-VIII. : Верховна Рада України від 23.11.2018 № 2629-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>
53. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України за станом на 14.11.2019 294-IX. Верховна Рада України від 14.11.2019 294-IX: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/294-IX>
54. Про Основні напрями бюджетної політики на 2017 рік : Постанова Верховної Ради України від 24 червня 2016 року № 478-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
55. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 411-р URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
56. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2019-2021 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р. № 315-р URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315-2018-%D1%80>
57. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету: монографія. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2019. 616 с.
58. Радіонов Ю.Д. Бюджетні видатки як інструмент зростання соціально-економічного розвитку країни. Інституціоналізація як фактор забезпечення розвитку системи інвестиційно-інноваційної безпеки України:

колективна монографія / За заг. ред. О.Л.Гальцової. Запоріжжя. Видавничий дім «Гельветика», 2019. розд. 1. С. 150–166.

59. Самошкіна О. А. Бюджетні видатки як інструмент економічного зростання. Агросвіт. 2018. № 21. С. 50–56.

60. Самошкіна О.А. Формування видатків бюджету у системі суспільного розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 21. С. 79-84.

61. Сафонова Л.Д., Невешкіна Т.С. Теоретичні засади управління видатками бюджету. Фінанси України. 2011. № 3. С. 100–110.

62. Стратегія управління державними фінансами на 2017-2021 роки: 8.02.2017 URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/kabmin-ukhvalyv-stratehiuu-upravlinnia-derzhavnumy-finansamy-na--roky?category=bjudzhet>

63. Федосов В.М. Теорія фінансів / За ред. проф. В. М. Федосова, С.І. Юрія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.

64. Фетіщенко Є. М. Нормативні засади планування видатків Державного бюджету України. Публічне управління та митне адміністрування. 2016. № 2. С. 114–124.

65. Фетіщенко Є. М. Планування видатків державного бюджету: теоретико-методологічний аспект. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2016. № 2. С. 84-92.

66. Фінанси / за ред. І.О.Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 728 с.

67. Фінанси / за ред. Л. В. Лисяк; Ун-т мит. справи та фінансів. Дніпро : Акцент, 2017. 298 с.

68. Фінанси / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін. К. : Знання, 2008. 611 с.

69. Фінанси інституційних секторів економіки України / за ред. М. М. Єрмошенка. К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2014. 584 с.

70. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / За ред. І. Я. Чугунова. К. : ДННУ АФУ, 2009. 848 с.

71. Фінансове забезпечення структурної модернізації реального сектора економіки України : кол. моногр. / за ред. В.В. Зимовця ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». К., 2017. 396 с.
72. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / Чугунов І. Я. К. : НІОС, 2003. 488 с.
73. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І. Я.Чугунов. К. : НДФІ, 2005. 259 с.
74. Чугунов І. Я. Фінансово-економічне прогнозування і планування / І. Я. Чугунов, Т. Г. Затонацька, А. В. Ставицький. К. : ПоліграфКонсалтинг, 2007. 312 с.
75. Чугунов І. Я., Самошкіна О.А. Теоретико-методологічні засади удосконалення програмно-цільового методу планування видатків бюджету. Фінанси України. 2004. № 9. С. 37–44.
76. Чугунов І.Я., Ігнатюк І.М. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни. Економічний вісник університету. 2016. № 28/1. С. 217–226.
77. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика економічного розвитку. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 54-61.
78. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Фінансова політика Ураїни в умовах глобалізації економіки. Вісник КНТЕУ. 2016. № 5. С. 5–18.
79. Чугунов І.Я., Самошкіна О.А. Видатки бюджету в системі соціально-економічного розвитку країни. Вісник КНТЕУ. 2019. № 2. С.103-121.
80. Чугунов І.Я., Собчук С.І. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни. Вісник КНТЕУ. 2018. №3. С. 103-116.
81. Шаповал С.Л. Планування видатків бюджету в системі фінансово-економічного регулювання. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 4. С. 108–116.
82. Шиманська О. А. Видатки бюджету як інструмент регулювання соціально-економічних відносин. Наукові праці НДФІ. 2011. Вип. 1. С. 60-68.

ДОДАТКИ

Додаток А

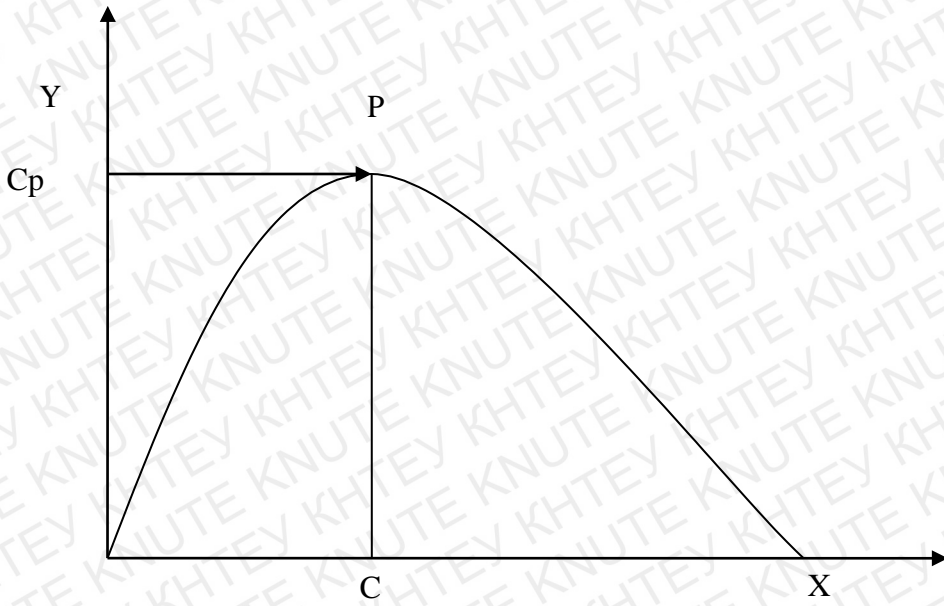

Рис. А.1. Механізм економічного стимулювання забезпечення ефективності використання бюджетних коштів

Додаток Б

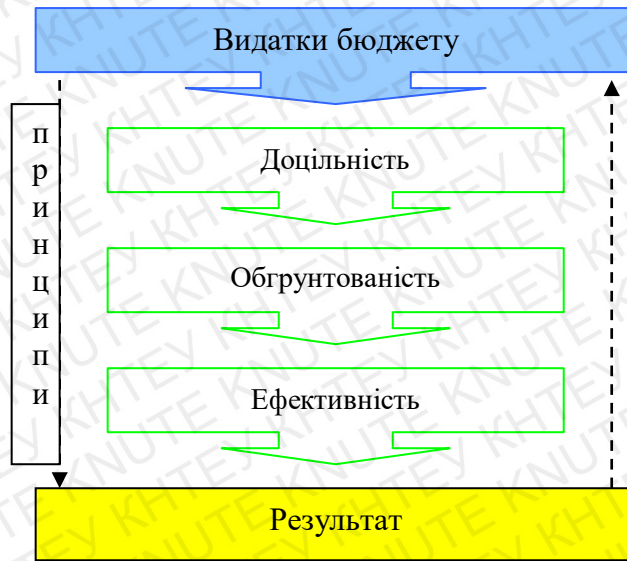

Рис. Б.1. Принципи забезпечення ефективності і результативності видатків бюджету.

Додаток В

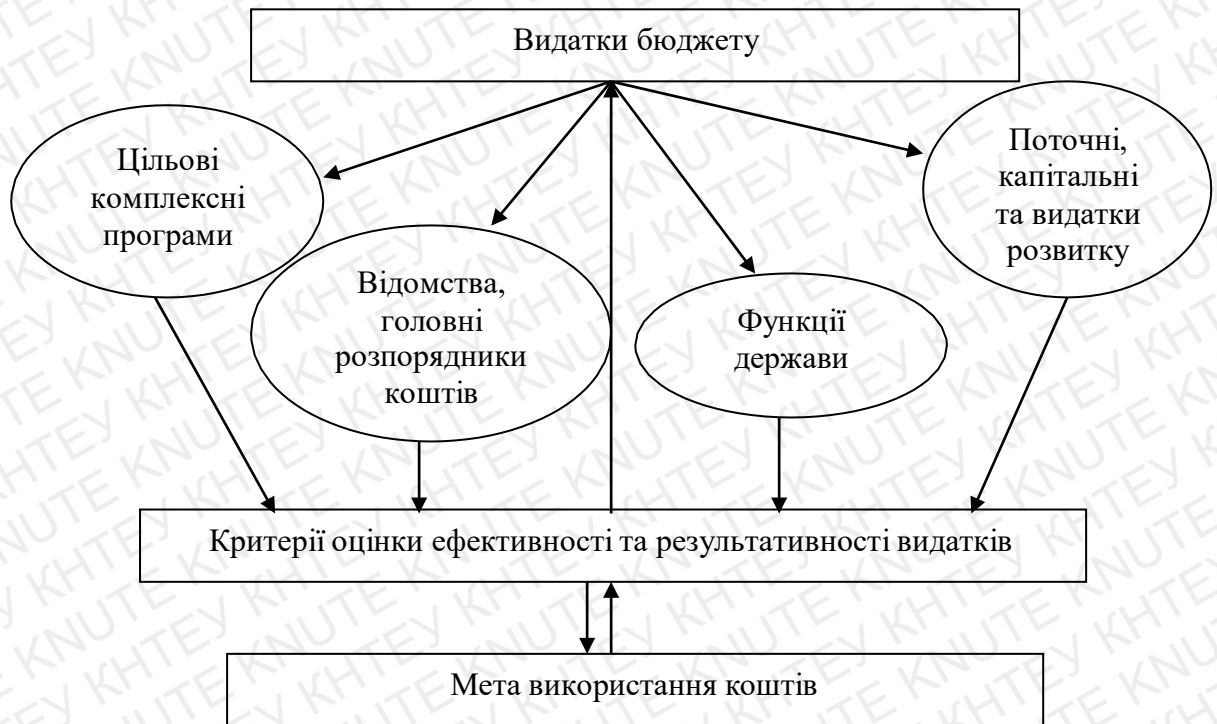

Рис. В.1. Схема застосування критеріїв оцінки ефективності та результативності видатків бюджету

Додаток Д

Таблиця Д.1

Основні властивості та характеристики критеріїв оцінки ефективності
бюджетних видатків

Властивості критеріїв	Основні характеристики
Зрозумілі	- чітко встановлені критерії, які доступні для сприйняття
Надійні	- критерії, що забезпечують послідовні висновки за будь-яких обставин
Об'єктивні	- нейтральні і вільні від будь-якої упередженості
Вичерпні	- критерії, що враховують різні фактори впливу. Змістовні і дають можливість забезпечення прийняття необхідних рішень і одержання відповідних результатів
Прийнятні	- критерії, які легко сприймаються і позбавлені суб'єктивізму в оцінках
Доступні	- критерії, які дають чітке уявлення про характер роботи, що виконується і досягнуті результати
Порівняні	- критерії, які за однакових умов і обставин дають один і той же результат

Додаток Е

Таблиця Е.1

Видатки державного бюджету України в 2019 р. (млн. грн.)

2019	Видатки		
на 01.02.2019	65817,4	за січень	65817,4
на 01.03.2019	138487,4	за лютий	72670,0
на 01.04.2019	237399,5	за березень	98912,1
на 01.05.2019	324801,7	за квітень	87402,3
на 01.06.2019	420436,3	за травень	95634,5
на 01.07.2019	508564,9	за червень	88128,7
на 01.08.2019	586490,6	за липень	77925,7
на 01.09.2019	668895,4	за серпень	82404,7
на 01.10.2019	758748,1	за вересень	89852,8
на 01.11.2019	839569,9	за жовтень	80821,8
на 01.12.2019	933450,6	за листопад	93880,6
на 31.12.2019	1072891,5	за грудень	139440,9
план на 2019 •	1112130,0	виконання	96,5%

Додаток Є

Таблиця Є.1

Видатки державного бюджету України (функціональна класифікація)
в 2019 р. (млн. грн.)

на 31.12.2019 (за 2019 р.)	Код бюджетної класифікації	Видатки	
Усього		1072891,5	100.00%
Загальнодержавні функції	0100	168206,5	15.68%
у т.с. Обслуговування держборгу	0170	119247,6	11.11%
Оборона	0200	106627,7	9.94%
Громадський порядок, безпека, судова влада	0300	140151,2	13.06%
Економічна діяльність	0400	72365,1	6.74%
Охорона навколишнього середовища	0500	6316,2	0.59%
Житлово-комунальне господарство	0600	108,0	0.01%
Охорона здоров'я	0700	38561,6	3.59%
Духовний та фізичний розвиток	0800	9967,0	0.93%
Освіта	0900	51657,6	4.81%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	1000	218628,6	20.38%
у т.с. Соціальний захист пенсіонерів	1020	182270,1	16.99%
Міжбюджетні трансферти	0180	260302,0	24.26%

Додаток Ж

Таблиця Ж1.

Видатки державного бюджету України (економічна класифікація)
в 2019 р. (млн. грн.)

на 31.12.2019 (за 2019 р.)	Код бюджетної класифікації	Видатки	
Усього		1072891,5	100.00%
Поточні видатки	2000	998942,6	93.11%
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	2100	210073,1	19.58%
Використання товарів та послуг	2200	182067,9	16.97%
Обслуговування боргових зобов'язань	2400	119933,8	11.18%
у т.с. Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань	2410	74269,7	6.92%
у т.с. Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань	2420	45664,1	4.26%
Поточні трансферти	2600	255326,7	23.80%
Соціальне забезпечення	2700	223458,3	20.83%
у т.с. Виплата пенсій та допомоги	2710	182885,9	17.05%
Інші поточні видатки	2800	8082,7	0.75%
Капітальні видатки	3000	73948,9	6.89%
Придбання основного капіталу	3100	30868,0	2.88%
Капітальні трансферти	3200	43080,9	4.02%

Додаток 3

Таблиця 3.1

Прогноз питомої ваги видатків зведеного бюджету України у ВВП
на 2021-2024 роки, %

Функціональна класифікація	2021	2022	2023	2024
Загальнодержавні функції	5,65	5,60	5,59	5,58
Оборона	2,50	2,45	2,44	2,43
Громадський порядок, безпека та судова влада	2,85	2,84	2,84	2,83
Економічна діяльність	2,97	2,94	2,88	2,87
Охорона навколишнього природного середовища	0,26	0,25	0,25	0,25
Житлово-комунальне господарство	0,87	0,86	0,85	0,85
Охорона здоров'я	3,39	3,38	3,38	3,37
Духовний та фізичний розвиток	0,82	0,81	0,81	0,80
Освіта	5,93	5,89	5,88	5,87
Соціальний захист та соціальне забезпечення	9,40	9,38	9,37	9,36
Всього	34,64	34,40	34,29	34,21